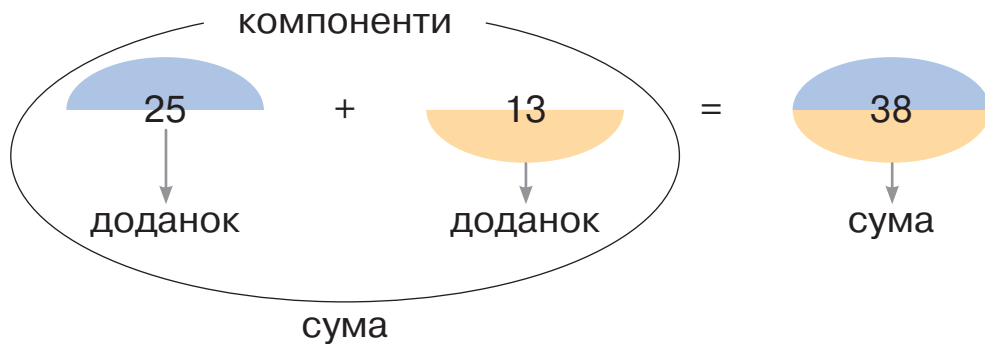

Дія додавання. Невідомий доданок

1. Дідусь пригостив свої онуків цукерками. З правої кишені він вийняв 10 цукерок, а з лівої – 14 цукерок. Скільки цукерок отримали внуки від дідуся?

2. Обчисли лише ті вирази, у яких перший доданок – непарне число.

 $17 + 2$ $12 + 43$ $9 + 20$	 $21 + 6$ $11 - 1$ $30 + 30$	 $50 + 7$ $13 + 45$ $65 + 4$
--	--	--

3. Доповни рівності так, щоб у кожній з них перший і другий доданки були однаковими. Обчисли.

$23 + \square = \square$

$14 + \square = \square$

$\square + 50 = \square$

$\square + 31 = \square$

• Прочитай рівності, в яких доданки є парними числами. Якою є сума? Обери.

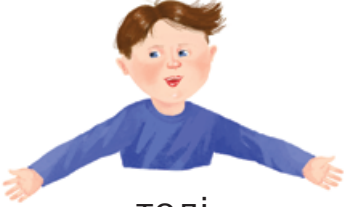
парною

чи

• Прочитай рівності, в яких доданки є непарними числами. Якою є сума? Обери.

непарною

4. Склади і запиши рівності. Прочитай їх різними способами так, як нагадує внизу Пам'ятайко.

	якщо	
перший доданок	другий доданок	тоді сума
6	4	$6 + 4 = 10$
12	3	$\square + \square = \square$
20	30	$\square + \square = \square$
50	38	$\square + \square = \square$
24	25	$\square + \square = \square$

Пригадай!

Рівності на додавання читаються по-різному:
 6 плюс 4 дорівнює 10;
 до шести додати 4, буде 10;
 6 збільшити на 4, одержимо 10;
 сума чисел 6 і 4 становить 10;
 перший доданок – 6, другий доданок – 4, сума – 10.

5. Придумай такі вирази на додавання, щоб:

- перший доданок був числом п'ятого десятку, а другий – кругле число, що менше ніж 60;
- перший доданок був на 50 менший, ніж другий, а другий – з числом 4 у позиції одиниць.

6. Котрий доданок невідомий у кожному випадку?

$$6 + ? = 27$$

$$? + 17 = 29$$

Пригадай!

Щоб знайти невідомий доданок, треба від суми відняти відомий доданок.

Міркую так:

$$6 + \square = 27$$

$$27 - 6 = 21$$

Отже,
другий доданок – 21

$$4 + \square = 54$$

$$40 + \square = 45$$

$$10 + \square = 80$$

$$\square + 17 = 29$$

$$29 - 17 = 12$$

Отже,
перший доданок – 12

$$\square + 34 = 67$$

$$\square + 32 = 78$$

$$\square + 20 = 96$$

7. Склади і розв'яжи задачу.

8. Постав запитання до кожної задачі. Доповни скорочений запис чи схему. Запиши розв'язки.

Друзі-другокласники тренуються їздити на ігрових машинах. 16 машин рушили з місця.

1) 5 з них були червоні,
а решта – жовті.
Скільки ... ?

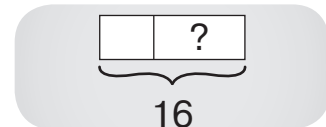

Червоних – 5 маш. } 16 маш.
Жовтих – (?) маш.

2) Декілька машин показали
правий поворот, а 10 машин –
лівий. Скільки ... ?

Правий – ... } 16 маш.
Лівий – ...

3) Машинами керували 4 дівчинки,
а решта були хлопці. Скільки ... ?

9. Я – число. Після того, як мене додали до числа 7, то я стало числом 10. Яким числом я було спочатку? Яким числом би я стало, якщо б мене додали до 20?

10.

$$12 + 7$$

$$8 + 20$$

$$10 - 6 - 4$$

$$24 - 1 - 3$$

$$40 - 30$$

$$40 + 30$$

$$10 - 3 + 40$$

$$76 + 2 - 20$$

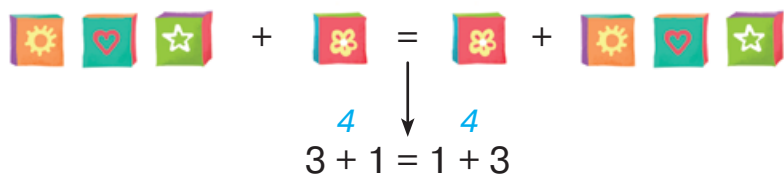
11. В автобусі їхало 14 пасажирів. На зупинці сіло ще кілька пасажирів, і в автобусі стало 19 пасажирів. Скільки пасажирів сіло в автобус на зупинці?

Переставний закон додавання

1. Розглянь малюнок і пригадай переставний закон додавання.

Пригадай!

Від перестановки доданків сума не змінюється.

2. У Миколки в правій кишені штанів було 9 монет, у лівій – 20. Дізнайся двома способами, скільки всього монет було у хлопчика. Зроби висновок, чи зміниться сума, якщо перекинути гроші з однієї кишені в іншу.

3. У черзі за квитками стояло 10 людей.

- Той, хто був останній у черзі, помінявся місцем з тим, хто стояв четвертим. Скільки тепер людей у черзі?
- Ті, хто були сьомий і восьмий у черзі, стали перед третім у черзі. Чи змінилась кількість людей у черзі?

4. Не обчислюючи, запиши істинні рівності. Який закон додавання тут використано?

$18 + 11 = 11 + \square$

$35 + 42 = \square + 35$

$54 + \square = 23 + 54$

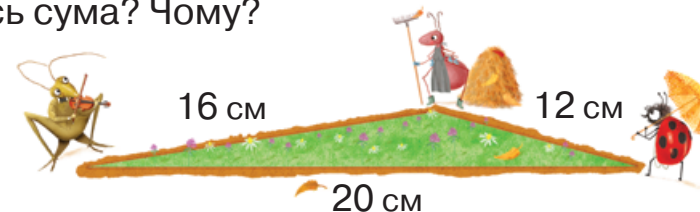

5.

$72 + 16 \bigcirc 16 + 52$

$51 + 32 \bigcirc 23 + 15$

6. Мурашка хоче відвідати своїх двох друзів і повернутися додому. Яку дорогу вона може обрати? Знайди два способи. Склади і обчисли вирази, щоб дізнатися, який шлях пройде мурашка у кожному випадку. Чи змінилась сума? Чому?

7. Підбери по три числа, щоб скласти рівності. Використовуй число у кожному рядку лише один раз.

1 2 3 4 5 6

$\square + \square + \square = 10$

$\square + \square + \square = 10$

$\square + \square + \square = 10$

8. Дідусь Іван та дідусь Петро назбирали грибів. Скільки всього грибів назбирав кожен дідусь? Хто – більше?

	Дідусь Іван	54	23
	Дідусь Петро	23	54

9. Вибери з кожної пари той вираз, який тобі легше обчислити. Запиши і обчисли.

$3 + 16 \text{ чи } 16 + 3$

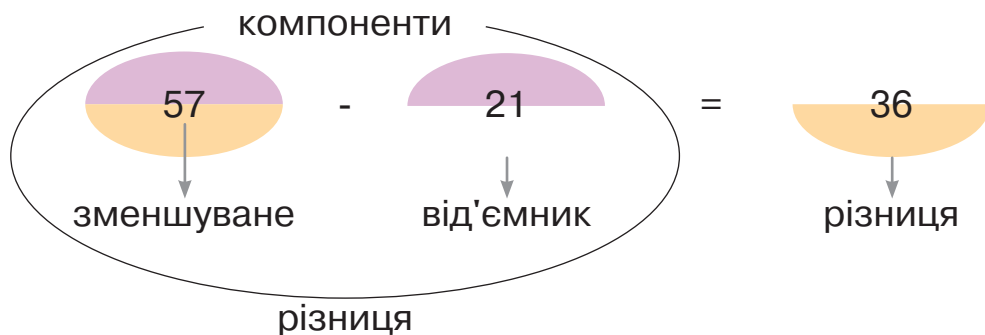
$22 + 67 \text{ чи } 67 + 22$

$58 + 11 \text{ чи } 11 + 58$

$14 + 45 \text{ чи } 45 + 14$

Дія віднімання

Як ти думаєш, чому зменшуване має таку назву?

1. У маминій скриньці було 15 прикрас. На іменини мама одягнула 4 прикраси. Скільки прикрас залишилося у маминій скриньці?

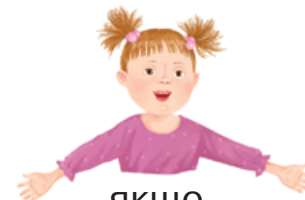
2. Обчисли різниці. Підкресли від'ємники, які менші, ніж 10.

 $28 - 20$ $46 - 3$ $70 - 40$	 $16 - 0$ $59 - 8$ $88 - 10$	 $12 + 7$ $96 - 5$ $30 - 9$
---	--	---

3. Придумай і запиши такі дві рівності на віднімання, щоб різниця у кожному випадку дорівнювала нулю.

4. У шаховому турнірі брали участь 36 дітей. Серед них – 24 хлопчики. Скільки дівчаток брали участь у шаховому турнірі?

5. Склади і запиши рівності. Прочитай їх різними способами так, як нагадує внизу Пам'ятайко.

якщо

зменшуване

від'ємник

тоді

різниця

9	2	$9 - 2 = 7$
13	3	$\square - \square = \square$
47	30	$\square - \square = \square$
85	14	$\square - \square = \square$
56	51	$\square - \square = \square$

Пригадай!

Рівності на віднімання читаються по-різному:
 9 мінус 2, дорівнює 7;
 від дев'яти відняти 2, буде 7;
 9 зменшити на 2, одержимо 7;
 різниця чисел 9 і 2 становить 7;
 зменшуване – 9, від'ємник – 2, різниця – 7.

6. Обчисли. Додай усі різниці. Підказка: ти отримаєш двоцифрове парне число.

$18 - 7$

$12 - 2$

$15 - 15$

$41 - 30$

7. Половина всіх олівців, що лежать на столі, – Оленчині, половина – Петрикові. Скільки олівців, що лежать на столі, належать Сергійкові?

8. У дідусевій майстерні є 6 молотків і 17 викруток. На скільки менше молотків ніж викруток?

9. Доповни рівності числами, що на кульках, так, щоб від'ємник був меншим від різниці.

8 2
10 - =

19 1
20 - =

1 15
16 - =

40 20
60 - =

1235 **Урок 24** 5432

1. Кроликам уранці та ввечері давали вітаміни. Склади вирази, щоб дізнатися, скільки усього вітамінів дали кроликам у понеділок; у середу; у п'ятницю; у неділю. Підкресли найбільшу суму.

	Понеділок	Середа	П'ятниця	Неділя
Уранці	28	32	8	24
Увечері	20	16	40	25

2. У баночках лежали вітаміни. З кожної баночки вийняли по 15 вітамінів. Склади вирази, щоб дізнатися, скільки вітамінів залишилося у кожній баночці. Підкресли найменшу різницю.

3. Професору Математики по дорозі на роботу часто приходили в голову розумні ідеї. Він швидко записував їх на клаптиках паперу. Закінчи кожну думку.

Від перестановки ... сума ... .

Щоб знайти невідомий доданок, треба ... .

Числа при відніманні називаються так: ... , ... , ...

Склади і обчисли вирази.

52 збільш на 5.

До 30 додай 13.

Від 26 відними 4.

32 зменш на 12.

Сума чисел 31 і 8 становить ... .

Різниця чисел 19 і 19 становить ... .

Перший доданок – 10, другий доданок – 80.
Знайди суму.

Зменшуване – 45, від'ємник – 30. Знайди різницю.

5. Дід Панас привіз з городу 16 гарбузів, а дід Микола – 13 гарбузів. Про що можна дізнатися за цими даними? Склади задачу на додавання і задачу на віднімання. Зроби короткі записи задач. Розв'яжи їх.

 6. Дізнайся, яке число заховане під кожною фігурою. За однаковими фігурами «сховалися» однакові числа. Запиши рівності.

1) $20 + \text{red circle} = 30$ 3) $\text{grey pentagon} - 12 = \text{yellow parallelogram}$ 5) $33 + \text{purple square} = \text{green star}$
 2) $\text{red circle} + \text{grey pentagon} = 35$ 4) $\text{yellow parallelogram} + \text{yellow parallelogram} = \text{purple square}$ 6) $\text{green star} - 49 = \text{red circle}$

 7. У таблиці заховалось 8 рівностей. Дві з них уже знайдені. Знайди і запиши решту.

23	$18 - 12 = 6$	44	28	20	48
51	13	8	12	31	21
+	21	20	17	13	95
=	34	100	30	70	10
59	34	100	30	70	10
				90	87

 8. Бабуся Одарка від першої кози надоїла 12 склянок молока, а від другої кози – 15. Скільки всього склянок молока надоїла бабуся Одарка? На скільки менше склянок молока надоїла бабуся Одарка від першої кози?

 9. Обчисли. Обведи синім кольором найбільшу суму і червоним кольором – найменшу різницю.

$14 + 2$ $27 - 2$ $22 + 35$ $56 - 15$
 $36 + 3$ $48 - 6$ $45 + 34$ $75 - 42$

Знаходження невідомого зменшуваного

1. Який компонент невідомий?

$$\text{circle with ?} - 16 = \text{circle with 32}$$

Пригадай!

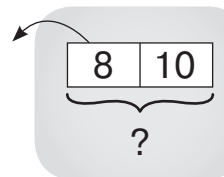
Щоб знайти невідоме зменшуване, треба до різниці додати від'ємник.

Міркую так: $32 + 16 = 48$
Отже, зменшуване – 48.

$\square - 25 = 43$ $\square - 37 = 51$ $\square - 20 = 39$ $\square - 40 = 60$

2. Кілька хлопців склали пазли. Потім 8 з них побігли дивитись мультфільм, а 10 хлопців залишилося. Скільки хлопців складало пазли спочатку?

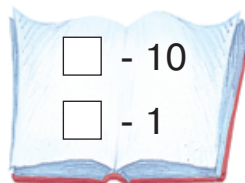
Склали – (?)
Побігли – 8 хл.
Залишилося – 10 хл.

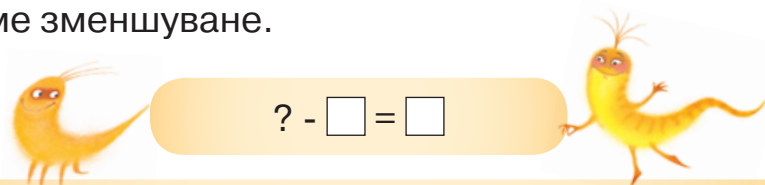
3. Марічка сплела з бісеру браслети. Після того, як вона подарувала 4 браслети подругам, у Марічки залишилося ще 15 браслетів. Скільки браслетів сплела Марічка?

4. З чисел 8, 1, 37, 0, 10

вибери у для кожного виразу лише ті, які можна записати на місці зменшуваного.

5. Визнач за підказками від'ємник і різницю. Знайди невідоме зменшуване.

Підказки:

- Від'ємник: «Використай для мене цифри 2 і 1. Я – двоцифрове число, менше, ніж 15».
- Різниця: «Використай для мене цифри 3 і 8. Я – двоцифрове непарне число».

6. $24 - 4$ $20 + 35$ $64 + 10$
 $51 + 13$ $74 - 50$ $55 - 4$

7. Петрик читає сестричці вірші. Коли він прочитав 10 віршів, непрочитаних у книжці залишилося ще стільки ж. Скільки всього віршів у книжці?

8. Обчисли спочатку суми, а потім – різниці.

$92 - 62$ $18 - 18$ $15 + 3$ $77 - 35$
 $14 + 14$ $48 + 31$ $49 + 10$ $25 - 20$

Знаходження невідомого від'ємника

1. Який компонент невідомий?

$$65 - ? = 23$$

Пригадай!

Щоб знайти невідомий від'ємник, треба від зменшуваного відняти різницю.

Міркую так: $65 - 23 = 42$
Отже, від'ємник – 42.

$35 - \square = 5$	$48 - \square = 40$	$65 - \square = 23$
$90 - \square = 30$	$76 - \square = 26$	$89 - \square = 45$

2. Скрипаль запланував налаштувати за день 9 скрипок. Скільки скрипок налаштував скрипаль до обіду, якщо після обіду залишилося налаштувати 4 скрипки?

Запланував – 9 скр.
Налаштував – ?
Залишилося – 4 скр.

$$\begin{array}{|c|c|} \hline ? & 4 \\ \hline \end{array}$$

9

3. Дізнайся, яке число «заховане» під кожною фігурою.

$$\bullet - 12 = 30 \rightarrow 49 - \bullet = \text{yellow parallelogram} \rightarrow \text{yellow parallelogram} + \text{yellow parallelogram} = \text{purple square}$$

4. Дитячий шкільний оркестр готується до виступу. Склади три задачі за таблицею і розв'яжи їх.

	Було	Взяли для виступу	Залишилось
Бандур	18	7	?
Сопілок	26	?	12
Бубнів	?	6	13

5. Установи закономірність складання виразів у кожному стовпчику. Доповни кожен стовпчик ще одним виразом.

2 + 2 + 10	10 - 10 + 1	90 + 9 - 1
3 + 3 + 10	20 - 10 + 1	80 + 8 - 1
4 + 4 + 10	30 - 10 + 1	70 + 7 - 1
...	...	...

6. Відшукай і виправ помилки.

$15 - 5 < 15$ $14 > 15 - 1$ $3 + 3 + 3 < 2 + 2 + 2$
 $10 + 9 < 20$ $20 < 45 - 20$ $10 + 20 + 30 < 30 + 20 + 10$

7. Які компоненти знайдеш, якщо виконаєш такі дії:

сума $\ominus$ доданок

зменшуване $\ominus$ від'ємник

різниця $\oplus$ від'ємник

зменшуване $\ominus$ різниця ?

8. При вході до лісового театру мавпеняті пояснили, що його місце є на 2 стільці вбік від стільця з номером 10 і на 2 стільці вбік від стільця з номером 14. Який номер стільця мавпеняті?

9. У пачці було 28 цукерок. Кілька цукерок з'їли діти. У пачці залишилося 22 цукерки. Скільки цукерок з'їли діти?

10. Обчисли. Запиши результати в порядку спадання.

2 + 11	67 - 20	40 + 40	39 - 29
16 - 5	37 + 12	75 - 24	52 - 50

Урок 27

1. Відгадай числа за їх розповіддю про себе.

- 1) Якщо додати до мене 12, то я стану 17.
- 2) Якщо відняти від мене 12, то я стану 17.

2. Дівчатка збираються на пікнік.

- 1) Галинка вийняла з упаковки 6 паперових склянок. В упаковці залишилося ще 13 склянок. Скільки склянок було в упаковці спочатку?
- 2) У пачці було 25 серветок. Після того, як Оля взяла декілька, у пачці залишилося 14 серветок. Скільки серветок взяла Оля з пачки?
- 3) Олеся помила 36 яблук і груш. Скільки яблук помила Олеся, якщо груш було 13?

 3. Придумай останній вираз так, щоб усі вирази стали круговими. Запиши їх.

$15 + 4$	$19 + 20$	$73 - 50$	$33 + 40$
$23 + 33$	$39 - 6$	$56 - 54$	...

 4. Числа в кожному рядку і в кожному стовпці додали і записали суми. Дізнайся, які числа «заховались» під фігурами, якщо під однаковими фігурами – однакові числа. Запиши рівності.

		10			10
		15			43
6	19		18	35	

 5. Марко загадав два числа. Вони більші, ніж 0, але менші, ніж 10. Різниця цих чисел рівна 8. Якою буде сума цих чисел?

 6. У конструкторі – 45 деталей: 14 – великих, а решта – дрібні. Скільки дрібних деталей у конструкторі?

1. Знайди код до сейфу. Він складається з шести цифр. Скористайся підказками.

Підказки:

- Перші дві цифри коду утворюють найбільше двоцифрове парне число.
- Другу пару цифр коду утворює число, що є найбільшим непарним числом п'ятого десятка.
- Останню пару цифр утворює число, що на 23 менше, ніж 98.

2. Пожежник перевіряє пожежну драбину.

- 1) Пожежник піднявся на 6 сходинок угору, і опинився на сходинці номер 19. На якій сходинці був пожежник спочатку?
- 2) Пожежник спустився вниз зі сходинки номер 25 на сходинку номер 15. Скільки сходинок пройшов пожежник?
- 3) Пожежник спустився на 8 сходинок вниз і опинився на сходинці номер 11. На якій сходинці був пожежник спочатку?

3. Склади і обчисли вирази, щоб доповнити математичні речення.

на 2 більше, ніж 24.

42 на більше, ніж 10.

на 3 менше, ніж 45.

51 на 7 менше, ніж .

34 на менше, ніж 55.

64 на 12 більше, ніж .

4. Знайди у кожному гніздечку два яєчка, сума чисел на яких дорівнює 68. Склади і запиши рівності.

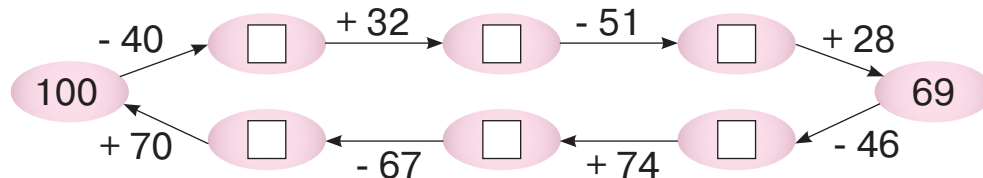
5. Відгадай числа за їх розповіддю про себе.

Якщо від мене відняти 5, а потім додати 3, то я стану числом 16. Яке я число?

Якщо до мене додати 5, а потім відняти 3, то я стану числом 16. Яке я число?

6. Склади вирази за ланцюжком та обчисли їх.

7. Після перевірки вчителька роздала дітям 18 зошитів. У неї залишилось ще 11 неперевірених зошитів. Скільки зошитів перевірила вчителька?

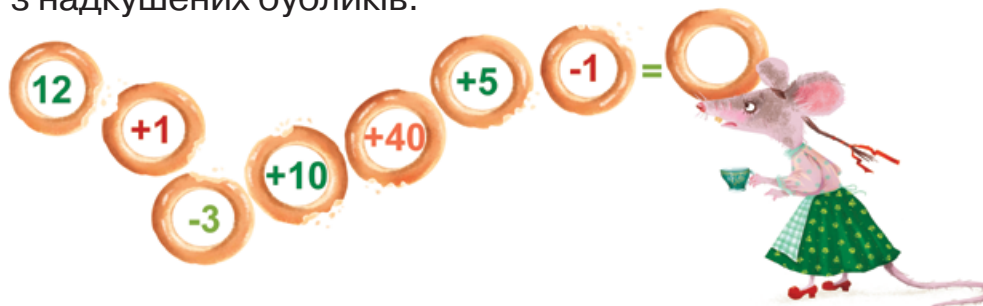

Урок 29

Взаємозв'язок дій додавання та віднімання

1. Мишка Хвостя зголодніла. Обчисли вираз у ланцюжку з надкушених бубликів.

2. Котик Том і мишка Хвостя готували сніданок.

- Том приготував 12 канапок з ковбасою і 4 канапки з сиром. Скільки всього канапок приготував Том? Склади рівність.
- Якщо Хвостя буде снідати першою і з'їсть усі канапки з сиром, то скільки канапок залишиться Тому? Склади рівність.
- Якщо першим буде снідати Том і з'їсть усі канапки з ковбасою, то скільки канапок залишиться Хвості? Склади рівність.

Пригадай!

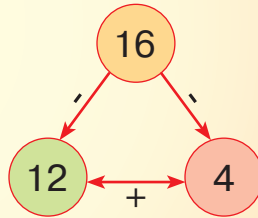
З однієї рівності на додавання можна скласти дві рівності на віднімання.

$12 + 4 = 16$

«Числова трійка»:

$16 - 12 = 4$

$16 - 4 = 12$

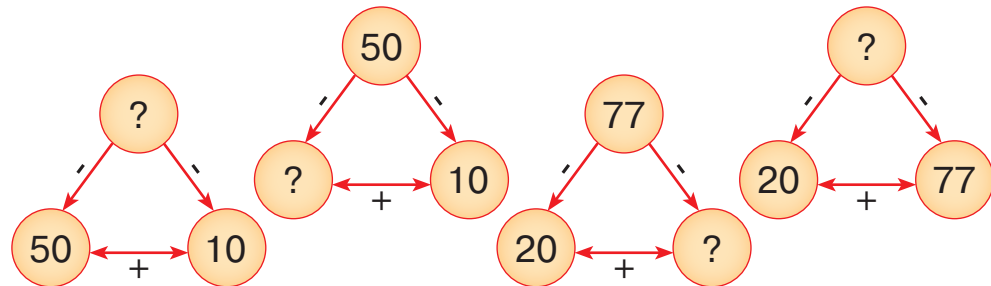

3. Склади по дві рівності на додавання і по дві рівності на віднімання з кожної трійки чисел, які записав Буратіно.

Зразок:

$5 + \square = 18$	$18 - \square = 13$
$13 + \square = \square$	$\square - 13 = \square$

4. Запиши за «числовими трійками» по дві рівності: одну – на додавання і одну – на віднімання.

5. Придумай і запиши рівності відповідно до записів.

$\text{парне} - \text{парне} = 10$

$\text{непарне} + \text{непарне} = 10$

$\text{кругле} - \text{кругле} = 10$

$\text{парне} + \text{парне} = 10$

$\text{кругле} + \text{кругле} = \text{трицифрове}$

6. Доповни запитання. Розв'яжи задачі

- Тато Карло змайстрував 11 ляльок, які танцюють, і 8 ляльок, які співають. Скільки всього ляльок ...?
- Тато Карло змайстрував 19 ляльок. 11 ляльок танцюють, а інші – співають. Скільки ... співають?
- Тато Карло змайстрував 19 ляльок. Деякі ляльки танцюють, а 8 ляльок співають. Скільки ... танцюють?

7. Буратіно поміняв у Мальвіни 5 золотих монет на 12 срібних. Тепер у Буратіно є 15 срібних монет і 3 золоті. Скільки срібних і скільки золотих монет мав Буратіно спочатку?

8. У магазині було кілька покупців. Коли зайшло ще 15 покупців, то в магазині стало 26 покупців. Скільки покупців було в магазині спочатку?

9. З кожного виразу на додавання склади по дві рівності на віднімання.

$23 + 4$

$30 + 9$

$50 + 30$

$47 - 51$